

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292. Ефективна економіка. 2025. № 2.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2025.2.87>

УДК 332.1:336.7:658.15

О. Ю. Литвин,

к. е. н., доцент, завідувач кафедри економічних дисциплін та інформаційних технологій, Заклад вищої освіти «Міжнародний науково-технічний університет імені академіка Юрія Бугая»,

Полтавський інститут бізнесу

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-2484-7973>

В. М. Милашенко,

к. е. н., доцент,

Заклад вищої освіти «Міжнародний науково-технічний університет імені академіка Юрія Бугая»,

Полтавський інститут бізнесу

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0002-5979-0927>

Н. В. Лаврик,

викладач кафедри економічних дисциплін та інформаційних технологій, Заклад вищої освіти «Міжнародний науково-технічний університет імені академіка Юрія Бугая»,

Полтавський інститут бізнесу

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0003-4434-7989>

ЯК ЗБЕРЕГТИ І ЗБІЛЬШИТИ ЗАОЩАДЖЕННЯ В УМОВАХ ВІЙНИ

O. Lytvyn,

*PhD in Economics, Associate Professor, Head of the Department of Economic Disciplines and Information Technologies, Higher Education Institution “Academician Yuri Buhay International University of Science and Technology”,
Poltava Institute of Business*

V. Milashenko,

*PhD in Economics, Associate Professor,
Higher Education Institution “Academician Yuri Buhay International Science and Technology University”, Poltava Institute of Business*

N. Lavryk,

*Lecturer of the Department of Economic Disciplines and
of the Department of Economic Disciplines and Information Technologies, Higher Education Institution “Academician Yuri Buhay International Science and Technology University”, Poltava Institute of Business*

HOW TO SAVE AND INCREASE SAVINGS IN TIMES OF WAR

Україна переживає важкі часи війни, що значно ускладнює фінансово-економічну ситуацію в країні: людські втрати, руйнування міст, сіл і критичної інфраструктури. У таких умовах питання збереження заощаджень стає особливо актуальним, адже традиційні фінансові інструменти стають менш ефективними через високий рівень інфляції та девальвацію національної валюти. Українці шукають способи забезпечити збереження своїх фінансів в умовах економічної турбулентності та національної невизначеності, і на цьому тлі важливу роль відіграють фінансові інструменти, які дозволяють зберегти капітал і навіть отримати дохід.

У статті досліджуються способи (фінансові інструменти), які можуть допомогти українцям зберегти свої фінанси, захищаючи їх від інфляції, девальвації гривні та інших економічних ризиків, характерних для

часу війни. Одним із найбільш оптимальних та доступних варіантів є інвестиції в облігації внутрішньої державної позики (ОВДП). Цей інструмент стає особливо привабливим в умовах кризової економічної ситуації, оскільки має кілька вагомих переваг, серед яких: відсутність оподаткування на відміну від депозитів, наявність вищої доходності, а також державна гарантія, що робить їх одним із найбезпечніших варіантів для інвесторів. ОВДП є державними цінними паперами, що дозволяють отримати стабільний дохід при низькому рівні ризику. Погашення ОВДП здійснюється автоматично через депозитарій, що забезпечує інвесторам максимальний комфорт та спрощує процес управління своїми інвестиціями. Такий підхід до зберігання та погашення облігацій дозволяє знизити ризики, пов'язані з фальсифікацією документів та іншими формами шахрайства, що є актуальним в умовах військового стану. Також слід зазначити, що ОВДП дають можливість диверсифікації фінансових ризиків. Замість того, щоб покладатися на один фінансовий інструмент, інвестори можуть розподіляти свої заощадження серед кількох видів ОВДП, таким чином знижуючи загальні ризики втрати коштів.

Один із важливих аспектів дослідження полягає в тому, що ОВДП є інструментом, який можна використовувати не тільки для індивідуальних заощаджень, але й для залучення фінансування в умовах кризових ситуацій. Таким чином, ОВДП не тільки сприяють збереженню капіталу, але й підтримують економічну стабільність держави, що є критично важливим в умовах війни та економічної турбулентності.

Наше дослідження також надає практичні рекомендації щодо використання ОВДП як фінансового інструмента для забезпечення економічної стабільності в умовах війни та економічної нестабільності. У статті розглядаються конкретні приклади того, як можна здійснювати інвестування в ОВДП для максимального збереження заощаджень, а також даються поради щодо того, як оцінити потенційні ризики при виборі конкретних облігацій для інвестування.

Таким чином, інвестування в ОВДП є важливим інструментом для забезпечення фінансової безпеки в умовах економічної турбулентності. Вони дозволяють не тільки зберегти капітал, а й забезпечити стабільний дохід, що є важливим для українців, які переживають складні часи війни та економічної нестабільності.

Ukraine is going through a difficult time of war, which significantly complicates the financial and economic situation in the country: human losses, destruction of cities, villages and critical infrastructure. In such circumstances, the issue of saving money becomes particularly relevant, as traditional financial instruments are becoming less effective due to high inflation and the devaluation of the national currency. Ukrainians are looking for ways to ensure the safety of their finances in the face of economic turbulence and national uncertainty, and against this background, financial instruments that allow them to preserve capital and even generate income play an important role.

This article explores ways (financial instruments) that can help Ukrainians preserve their finances, protecting them from inflation, hryvnia devaluation, and other economic risks typical of wartime. One of the most optimal and affordable options is to invest in domestic government bonds (OVDs). This instrument becomes especially attractive in the current economic crisis, as it has several significant advantages, including no taxation, unlike deposits, higher yields, and a government guarantee, which makes them one of the safest options for investors. Domestic government bonds are government securities that provide a stable income with a low level of risk. The redemption of government bonds is carried out automatically through a depository, which provides investors with maximum comfort and simplifies the process of managing their investments. This approach to the storage and redemption of bonds reduces the risks associated with falsification of documents and other forms of fraud, which is important in the context of martial law. It is also worth noting that government bonds provide an opportunity to diversify financial risks. Instead of relying on a single financial instrument,

investors can distribute their savings among several types of domestic government bonds, thus reducing the overall risk of losing money.

One of the important aspects of the study is that domestic government bonds are an instrument that can be used not only for individual savings, but also for attracting financing in times of crisis. Thus, domestic government bonds not only contribute to the preservation of capital, but also support the economic stability of the state, which is critical in times of war and economic turbulence.

Our study also provides practical recommendations on how to use government bonds as a financial instrument to ensure economic stability in times of war and economic instability. The paper provides specific examples of how to invest in domestic government bonds to maximize the preservation of savings, as well as advice on how to assess potential risks when choosing specific bonds for investment.

Thus, investing in domestic government bonds is an important tool for ensuring financial security in times of economic turbulence. They allow not only to preserve capital but also to provide a stable income, which is important for Ukrainians going through difficult times of war and economic instability.

Ключові слова: *Україна, війна, заощадження, інфляція, облігації внутрішньої державної позики, фінансові інструменти, інвестиції, економічна безпека.*

Keywords: *Ukraine, war, savings, inflation, government bonds, financial instruments, investments, economic security.*

Постановка проблеми. Україна переживає важкі часи: триває жахлива війна, гинуть військові й цивільні люди, є багато поранених й скалічених. Частина українців, внаслідок постійних російських обстрілів, залишилася без житла й нормальних умов для існування. Руйнуються міста і села, об'єкти критичної інфраструктури. Все це ускладнює, й до того непросто, фінансово-економічну ситуацію в країні.

На жаль, значна частина пересічних українців відчуває ці труднощі на собі, через певні заборони й обмеження, зростання цін на товари і послуги. Відбувається також невелике, плавне, але поступове й достатньо неприємне, знецінення національної валюти. У більшості обмінних пунктів і кас банків, за останні дні, ціна на американський долар перевищила 41,6 грн., а євро зросло до 45,3 грн.

Так як наша країна доволі сильно залежить від імпорتنих товарів, то зростання вартості долара та євро, автоматично збільшує ціни на такі товари. Переважна більшість українців отримують доходи в національній валюті, й, таким чином, поступово бідніють.

Цілком логічним в таких умовах є питання: «Як можна зберегти ті заощадження, що є? Що робити? Куди вкладати кошти для захисту їх від інфляції та девальвації?».

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вітчизняні вчені-викладачі вищих навчальних закладів, на нашу думку, достатньо мало досліджують питання збереження заощаджень і захисту їх від інфляції та знецінення в умовах війни. А ті нечисленні праці, які є, носять більш теоретичний характер. Натомість, є ряд фінансових експертів-практиків, які не пов'язані з вищими навчальними закладами, не є «класичними» викладачами-науковцями, які мають публікації, присвячені даній темі. Зокрема, слід відзначити публікації Олексія Козирєва [1], Олексія Писарєва, [2], Олексія Куща [3], чи Романа Беліка [4]. Проте, їх публікації мають більш прикладний, практичний характер. Вони, як правило, розміщені на відповідних електронних («Фокус юа»), фінансових порталах (наприклад, «Мінфін», чи «Курс юа»), економічних («Економічна правда») або подаються уривками, у статтях журналістів, як «думка експерта».

Дана публікація є спробою поєднання теоретичних і конкретних, практичних аспектів у вирішенні зазначеної вище проблеми. Саме тому ми наводимо не лише теоретичні викладки, а й подаємо конкретні фінансові

установи і реальні умови інвестування й використання фінансових інструментів.

Мета статті полягає в аналізі доступних для українців в умовах війни фінансових інструментів, визначенні серед них найбільш оптимальних, зважаючи на терміни, прибутковість й ризики.

Виклад основних результатів дослідження. Більшість фінансових експертів, навіть в такій скрутній економічній ситуації,

радить не панікувати. Це перша й досить важлива рекомендація.

Серед основних інвестиційних інструментів науковці виділяють:

- депозити;
- облігації внутрішньої державної позики (ОВДП);
- іноземні акції і облігації;
- кріптовалюти;
- золото, срібло, діаманти (дорогоцінне каміння та метали);
- нерухомість (різні види);
- сільськогосподарська земля;
- недержавні пенсійні фонди й страхування життя;
- предмети розкоші;
- старовинна зброя;
- антикварні вироби;
- вино;
- старовинні нагороди, знаки, медалі, ордени;
- інвестиційні монети;
- годинники (особливо всесвітньо-відомих брендів);
- старовинні автомобілі;
- предмети живопису, скульптури, ікони та інше.

Звісно, що в рамках даної статті ми не зможемо дуже детально розглянути кожен із вищезазначених інвестиційних інструментів. І в цьому, до речі, немає абсолютно ніякої доцільності. Бо, як вже зазначалося наше завдання полягає в тому, щоб зробити аналіз доступних для українців в

умовах війни фінансових інструментів. Тому ми не будемо вести мову про ті фінансові інструменти, які є занадто ризиковими, через свою високу волатильність (такі, як криптовалюти). Також ми не будемо вести мову про інвестиції, які потребують специфічних знань і навичок. Такі, як старовинна зброя, антикварні вироби, нагороди, знаки, медалі, ордени, інвестиційні монети тощо. Поза нашою увагою також залишаються інструменти, що потребують значних фінансових вкладень (живопис, скульптури, ікони).

Вважаємо, що слід уважно придивитися до тих фінансових інструментів, які пропонують українські банки для збереження заощаджень.

І серед цих фінансових інструментів, як найбільш оптимальний, виділяють інвестиції в облігації внутрішньої державної позики (ОВДП).

Облігації мають ряд переваг:

1. ОВДП не оподатковуються (на відміну від депозитів в банках, які оподатковувалися за ставкою 19,5 %, а зараз будуть оподатковуватися за ставкою 23,5%).

2. Облігації мають вищу дохідність, ніж банківські депозити.

3. Облігації є безпечним фінансовим інструментом і гарантуються державою.

4. На відміну від ринку нерухомості, де потрібні достатньо значні суми для купівлі об'єкту нерухомості, номінальна вартість однієї облігації 1000 грн., 1000 доларів США, чи 1000 євро. Мінімальний лот (необхідна кількість для покупки) 1 шт.

5. Безпечність зберігання (на відміну від готівкових коштів, що зберігаються вдома). Облігації зберігаються у бездокументарній формі в депозитарії НБУ через депозитарну установу банку.

6. Погашення ОВДП відбувається повністю автоматично. В день погашення гроші зараховуються на рахунок клієнта

Де можна придбати ОВДП? Облігації внутрішньої державної позики можна придбати через електронний портал «ДІЯ». Також деякі інвестиційні компанії їх реалізують (наприклад, ІСУ).

Ряд комерційних банків також реалізують ОВДП (наприклад Ощадбанк, Приватбанк, Укргазбанк, Укрексімбанк). Проте, слід врахувати, що продавці можуть брати певні суми комісії (ці суми є різними, їх необхідно уточнювати безпосередньо з продавцем). Для покупки необхідно звернутися в банківське відділення до відповідного менеджера.

Але можна знайти варіанти купівлі й без відвідання банківського відділення. Так, зручним інструментом для покупки облігацій внутрішньої державної позики є мобільний застосунок Sense SuperApp. При купівлі через цей застосунок комісія за покупку ОВДП відсутня. До речі, зараз у Sense Bank доступно кілька видів валютних облігацій, номінованих у доларах США. З дохідністю близько 4,3% річних.

Дохідність доволі непогана, враховуючи те, що більшість комерційних банків виплачує по депозитам в американських доларах 1-2% (максимальні пропозиції окремих невеликих банків доходять до 3%). Проте, слід не забувати, що з цих сум необхідно ще сплатити 23,5% (18% - податку на дохід фізичних осіб та 5% - військового збору). А дохідність за ОВДП, як зазначалося вище, не оподатковується.

Якщо ж звернути увагу на ОВДП в гривні, то тут дохідність вища. Пропонується кілька видів ОВДП з різними термінами, та різними відсотками – від 14,5% до 16,5% річних.

Тобто, навіть враховуючи можливі прогнози девальвації гривні, пропонована дохідність за гривневими ОВДП перевищує прогнозний рівень девальвації та інфляції. Більшість українських експертів, як і спеціалісти Міжнародного валютного фонду, очікують середньорічний курс на 2025 рік близько 45 гривень за долар США. Тобто, навіть, якщо американський долар з нинішніх 41,5 грн., ще зросте на 10 відсотків, то рівень дохідності за гривневими ОВДП, все рівно, буде вищим.

Для тих, хто хоче застрахувати власні ризики, можна запропонувати портфель із доларових і гривневих ОВДП в рівній пропорції 50% на 50%. Для ще більших гарантій, цей інвестиційний портфель можна сформувати, додавши ОВДП в євро, в пропорції 33% /33% /33%. Таким чином інвестор може більше заробити на гривневих ОВДП за рахунок більшої дохідності у випадку можливої стабільності курсу, а у випадку можливої девальвації національної валюти, не понесе ніяких втрат (і, навіть, трохи збільшить свій капітал) за рахунок валютної складової інвестиційного портфелю.

Висновки. Таким чином, найбільш оптимальним інструментом для українців, зважаючи на ризики, терміни погашення та прибутковість можна вважати інвестиції в облігації внутрішньої державної позики (ОВДП).

Проте, слід зазначити, що котирування облігацій щодня змінюються (чим швидше термін погашення, тим менша дохідність). Тож тим, хто вирішить інвестувати частину своїх заощаджень в ОВДП, потрібно отримати додаткову інформацію і діяти.

Література

1. Олексій Козирев – автор фінансового порталу Minfin.com.ua [Веб-сайт]. URL: <http://www.minfin.com/ua/authors/Kozyrev> (дата звернення: 31.12.2024).
2. Писарев О. Портфель на 1 млн.дол: во что могут вложиться состоятельные украинцы. [Веб-сайт]. URL: <http://www.minfin.com/ua/invest/articles/portfel-na-1-mln-vo-chto-mogut-vlozhtsya> (дата звернення 18.12.2024).
3. Олексій Куш – всі публікації на Фокус.ua. [Веб-сайт]. URL: <http://www.focus.ua/uk-expert/kusch-alexei> (дата звернення 31.12.2024).
4. Белік Р. Інвестиційний портфель українця. [Веб-сайт]. URL: <http://www.epravda.com.ua> (дата звернення 01.12.2024).

References

1. Kozyrev, O. (2024), “Oleksiy Kozyrev – author of the financial portal Minfin.com.ua”, available at: <http://www.minfin.com/ua/authors/Kozyrev> (Accessed 31.12.2024).
2. Pysariev, O. (2024), “Portfolio for 1 million dollars: what wealthy Ukrainians can invest in”, available at: <http://www.minfin.com/ua/invest/articles/portfel-na-1-mln-vo-chto-mogut-vlozhtsya> (Accessed 18.12.2024).
3. Kusch, O. (2024), “All publications on Focus.ua”, available at: <http://www.focus.ua/uk-expert/kusch-alexei> (Accessed 31.12.2024).
4. Bielik, R. 2024 (2024), “Investment portfolio of a Ukrainian”, available at: <http://www.epravda.com.ua> (Accessed 01.12.2024).

Стаття надійшла до редакції 20.01.2025 р.